

The background of the slide features a close-up of a globe showing the continents of Africa and Europe. In the foreground, a large, light-colored wooden chess piece, likely a king or queen, is partially visible on the left side. The overall lighting is soft, and the colors are muted, giving it a professional and academic feel.

ΚΕΔΙΣΑ ● KEDISA

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Αθήνα - Σκόπια: Γεωπολιτική, Διαπραγματεύσεις και Διπλωματία

Περικλής Σταμπουλής

Ερευνητική Εργασία Νο. 7

**Αθήνα - Σκόπια: Γεωπολιτική, Διαπραγματεύσεις και
Διπλωματία**

Περικλής Σταμπουλής

Εξωτερικός Συνεργάτης ΚΕΔΙΣΑ

Ερευνητική Εργασία Νο. 7

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Γιώργος Πρωτόπαπας, Εκτελεστικός Διευθυντής

Αργέττα Μαλιχουτσάκη, Οικονομική Διαχειρίστρια

Δημήτρης Κιούσης, Μέλος Δ.Σ

Κωνσταντίνος Μαργαρίτου, Μέλος Δ.Σ

ΑΘΗΝΑ-ΣΚΟΠΙΑ: ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Το Νέο Μακεδονικό Ζήτημα (Σκοπιανό) εισέρχεται σε μια καινούργια φάση. Μια φαινομενικά διαλλακτική κυβέρνηση στο γειτονικό κρατίδιο κάνει ένα άνοιγμα προς την Ελλάδα με φόντο την απόπειρα ένταξης της στο ΝΑΤΟ. Για μια περίοδο που ισοδυναμεί με ένα τέταρτο του αιώνα η αντιπαράθεση αυτή έρχεται να δεσμεύσει ενέργεια και πόρους από την Ελλάδα. Παραμένει δε, ένα καίριο εθνικό θέμα το οποίο προσφέρεται ως εστία προς αναζωπύρωση σε διάφορους «καλοθελητές» (βλ. Τουρκία). Φυσικά, ο στόχος της αναζωπύρωσης αυτής δεν είναι άλλος από την απόπειρα στρατηγικής εξουθένωσης Ελλάδος, δηλαδή την δημιουργία ή διατήρηση περισσότερων ζητημάτων από όσα η ίδια η χώρα μπορεί να διαχειριστεί.

Η εξεύρεση μιας βιώσιμης λύσης στηρίζεται αφενός στην αξιοποίηση απτών και αμετάβλητων δεδομένων και αφετέρου στην ανάλυση γύρω από όσα έχουν συμβεί μέχρι τώρα. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να ξεκινήσουμε από το σημείο «μηδέν» και να αναστοχαστούμε μια λύση η οποία θα διασφαλίζει πρωτίστως τα εθνικά μας συμφέροντα, διαμορφώνοντας συγχρόνως και την αντίστοιχη κατάσταση πραγμάτων στα βόρεια σύνορα μας.

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Ο Αμερικανός καθηγητής του Γέιλ και θεμελιωτής της Αγγλοσαξωνικής γεωπολιτικής σχολής, Νίκολας Σπράικμαν (Nicholas Spykman) επισημαίνει ότι η εξέταση των προβλημάτων μιας χώρας με γεωγραφικούς όρους οδηγεί σε συμπεράσματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην χάραξη εξωτερικής πολιτικής, και αυτήν ακριβώς την ανάλυση υποδηλώνει ο όρος της γεωπολιτικής¹. Ακολουθώντας λοιπόν τις κατευθύνσεις του, ας εξετάσουμε τις δυο εμπλεκόμενα μέρη στο «γεωπολιτικό μικροσκόπιο»:

Η διαχρονική γεωπολιτική εικόνα του Ελληνισμού απεικονίζεται με δυο τετράγωνα, το ένα εγγεγραμμένο στο άλλο. Το εσωτερικό αναπαριστά τον ζωτικό χώρο του Αιγαίου με τα νησιά. Το περιγεγραμμένο αυτού τετράγωνο είναι ο «προστατευτικός» χώρος χάρις στον οποίο ο αιγιακός ζωτικός χώρος χρησιμοποιείται με ασφάλεια ως πηγή ισχύος προκειμένου η όποια κατέχουσα το Αιγαίο κρατική οντότητα να υλοποιήσει το εθνικό της συμφέρον (όπως και αν ορίζεται αυτό). Οι πλευρές του είναι οι γεωγραφικοί χώροι που περικλείουν το Αιγαίο. Συγκεκριμένα, η κάτω (νότια) πλευρά είναι η Κρήτη και το Λιβυκό Πέλαγος, η αριστερή (δυτική) το Ιόνιο Πέλαγος με την ηπειρωτική Ελλάδα, η πάνω (βόρεια) απαρτίζεται από την Ήπειρο, τη Μακεδονία και τη

¹ Spykman N., J., 2004, *Η Γεωγραφία της Ειρήνης*, μτφ. Κελάνδριας Π., Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 43

Θράκη, ενώ η δεξιά (ανατολική) συμπίπτει με τα μικρασιατικά παράλια (και την Κύπρο). Έτσι λοιπόν, πάγιοι γεωπολιτικοί στόχοι του Ελληνισμού (και στην προκειμένη περίπτωση του Ελληνικού Κράτους) είναι αφενός η κυριαρχία στο Αιγαίο και αφετέρου η διατήρηση του αρραγούς μετώπου των εξωτερικών συνόρων από οποιασδήποτε μορφής αμφισβήτηση.

Από την άλλη πλευρά, η ΠΓΔΜ μοιάζει με ένα γεωμετρικό στερεό εκ περιστροφής γύρω από τον άξονα του Αξιού ποταμού. Αυτός είναι και ο ιστορικός άξονας που συνδέει τις εθνοτικές ομάδες του κρατιδίου καθ' όσον η διαχρονική γεωπολιτική εικόνα είναι αυτή των κοινοτήτων εκείνων που νέμονταν τα οφέλη της κοιλάδας του Αξιού τόσο ως εμπορικού δρόμου, όσο και ως πηγής πόρων (γεωργικών και μεταλλευτικών προϊόντων)². Περαιτέρω, το κρατίδιο αυτό αποτελεί σταυροδρόμι τόσο στον άξονα Βορράς-Νότος όσο και στον άξονα Ανατολή-Δύση. Συγκεκριμένα, είναι κεντρικός κόμβος τόσο στην σύνδεση Ελλάδος-Κεντρικής Ευρώπης, όσο και μεταξύ Ευξείνου Πόντου-Αδριατικής Θάλασσας. Η γεωπολιτική πρόκληση λοιπόν της ΠΓΔΜ είναι αφενός η επίτευξη εσωτερικής συνοχής και αφετέρου η αποκόμιση οφελών από την κεντρική της θέση στην Βαλκανική Χερσόνησο.

Το παιχνίδι αυτό παίζεται στο πεδίο των Βαλκανίων, το μαλακό υπογάστριο της Ευρώπης και συνάμα σταυροδρόμι που συνδέει την Γηραιά Ήπειρο με την Ανατολική Μεσόγειο, την Μέση Ανατολή και την περιοχή της Κασπίας. Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι η σημερινή ΠΓΔΜ είναι η τομή των γεωπολιτικών χώρων ενδιαφέροντος Ελλάδος, Βουλγαρίας, Σερβίας και Αλβανίας. Στο κάδρο θα πρέπει να προστεθούν και οι ΗΠΑ οι οποίες θέλουν να αποτρέψουν οποιαδήποτε ρωσική διείσδυση, την Ε.Ε. (δηλαδή την Γαλλία με την Γερμανία) μαζί με την Κίνα να προσπαθούν να διαμορφώσουν μια φιλική προς αυτές κατάσταση για τα επιχειρηματικά και ενεργειακά σχέδια τους και την Τουρκία η οποία θέλει να αναδειχθεί σε προστάτη των μουσουλμάνων της περιοχής και συνάμα να έχει κυρίαρχο λόγο για τα τεκταινόμενα σε αυτήν³.

Τα δεδομένα που προκύπτουν από την παραπάνω σύντομη γεωπολιτική ανάλυση είναι τα ακόλουθα:

1. Το γειτονικό κρατίδιο πρέπει να δημιουργήσει ένα συνεκτικό εθνικό αφήγημα προκειμένου να αντιμετωπίσει την πρώτη γεωπολιτική του πρόκληση που δεν είναι άλλη από την επιβίωση του. Γι αυτό και η ηγεσία του επιμένει στο «μακεδονικό» ιδεολόγημα.

² Reuter J., 1999, 'Policy and Economy in Macedonia', στο *The New Macedonian Question*, επιμ Pettifer J., Macmillan Press LTD, London, σελ 38-39

³ Larabee F.S., 2010, *Troubled Partnership: U.S.-Turkish Relations in an Era of Global Geopolitical Change*, RAND Corporation, Santa Monica, σελ 33

2. Ο αλυτρωτισμός του «μακεδονικού» ιδεολογήματος και η συνακόλουθη διεκδίκηση εδαφών της ελληνικής επικράτειας παραβιάζει τον ελληνικό γεωπολιτικό στόχο του αρραγούς των συνόρων του.
3. Η Τουρκία με την διαιώνιση της κατάστασης αυτής πετυχαίνει την αύξηση της επιρροής της, την δημιουργία φιλοτουρκικού άξονα (Αλβανία, ΠΓΔΜ) και την στρατηγική κόπωση της Ελλάδος.
4. Κάθε εθνοτική ομάδα της ΠΓΔΜ αποτελεί αντικείμενο επιρροής μιας ή περισσοτέρων χωρών: οι σλαβόφωνοι της Ρωσίας και της Βουλγαρίας, οι αλβανόφωνοι της Αλβανίας, και οι Ρομά με τους μουσουλμάνους της Τουρκίας.
5. ΗΠΑ, Ε.Ε., Ρωσία και Κίνα ανταγωνίζονται για την αύξηση της επιρροής τους στην περιοχή προκειμένου να υλοποιήσουν τα εμπορικά, οικονομικά και ενεργειακά τους οράματα, στερώντας ταυτόχρονα την αξιοποίηση της από τους αντιπάλους τους. Μέχρι τώρα ο ανταγωνισμός αυτός λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της μεταψυχροπολεμικής πρακτικής της διατήρησης των συνόρων σε συνδυασμό με την προστασία των δικαιωμάτων των διαφόρων εθνοτικών ομάδων ή μειονοτήτων και την ανοικτή οικονομία⁴. Με άλλα λόγια, ψάχνουν φιλικές προς αυτές ηγεσίες που θα εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους...

ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το ελληνικό εθνικό συμφέρον συνοψίζεται στην εκπλήρωση των ακόλουθων συνθηκών:

1. Απεμπόληση του αλυτρωτισμού και της (έστω και στα λόγια) διεκδίκησης εδαφών της ελληνικής Μακεδονίας.
2. Απεμπόληση του «Μακεδονικού» ιδεολογήματος και προβολή της ιστορικής αλήθειας για τους Μακεδόνες.
3. Βιωσιμότητα του κράτους των Σκοπίων και χρήση του ως ανάχωμα στον τουρκικό επεκτατισμό και στον αλβανικό σωβινισμό. Δευτερευόντως δε, αποτροπή της Βουλγαρίας ως προς την εφαρμογή της τακτικής του προσεταιρισμού των «σλαβομακεδόνων».

Με βάση τα προαναφερθέντα, πως θα μπορούσε να υπάρξει μια αμοιβαία επωφελής διευθέτηση που να εξυπηρετεί τα γεωπολιτικά συμφέροντα όλων των εμπλεκομένων; Η λύση βρίσκεται στο γνωστό μας από τη Θεωρία Παιγνίων, Παίγνιο του Φυλακισμένου. Δηλαδή στην συνεργασία

⁴ Παπασωτηρίου Χ., 2008, *Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο Αιώνα*, εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 87

των δυο πλευρών μέσω της εγκατάλειψης των θέσεων εκείνων που απειλούν την άλλη πλευρά⁵.

Η εφαρμογή του Διλήμματος του Φυλακισμένου που ανταποκρίνεται στα γεωπολιτικά δεδομένα που αναλύθηκαν παραπάνω είναι ο μετασχηματισμός της ΠΓΔΜ σε ομόσπονδο κράτος ή υπερεθνικό μόρφωμα με το όνομα Βαρντάρσκα (Vardarska) και συστατικές τοπικές ταυτότητες την Αλβανική, την Σλαβομακεδονική απαλλαγμένη από κάθε αλυτρωτικό στοιχείο στην εκπαίδευση και στο Σύνταγμα, την Μουσουλμανική και ενδεχομένως την Ελληνική (λόγω της μειονότητας στην περιοχή του Μοναστηρίου). Οι λόγοι επιλογής αυτού του ονόματος και του συνακόλουθου πολιτικού σχήματος είναι οι ακόλουθοι:

1. Αξιοποιεί τα γεωπολιτικά δεδομένα παρέχοντας στις ετερόκλητες εθνοτικές ομάδες της ΠΓΔΜ ένα κοινό σημείο αναγωγής στο οποίο βασίζουν την διαχρονική τους ιστορική πορεία. Το «Μακεδονικό» ιδεολόγημα μπορεί μεν να έχει απήχηση στους σλαβικούς πληθυσμούς, συναντά όμως αντιδράσεις στις υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες.
2. Πληροί τις ελληνικές γεωπολιτικές στοχεύσεις και συγχρόνως δεν δημιουργεί προηγούμενο για παρόμοιες διεκδικήσεις ελληνικών εδαφών και πληθυσμών (π.χ. της μουσουλμανικής μειονότητας εκ μέρους της Τουρκίας, ή των περιοχών της «Τσαμουριάς» εκ μέρους της Αλβανίας)
3. Δημιουργεί τις βάσεις περαιτέρω συνεργασίας με την Ελλάδα, ικανοποιώντας την επιθυμία της Δύσης για βιωσιμότητα και περαιτέρω ένταξη στους ευρωατλαντικούς θεσμούς. Συγχρόνως, στερεί την Τουρκία ή οποιονδήποτε άλλον «καλοθελητή» από έναν «δούρειο ίππο» εναντίον της Ελλάδος.
4. Αποτελεί την βέλτιστη λύση του Διλήμματος του Φυλακισμένου διότι η ΠΓΔΜ εγκαταλείπει τα αλυτρωτικά οράματα και το «Μακεδονικό» ιδεώδες, ενώ η Ελλάδα δίνει την χρήση του όρου «Μακεδονία» ως τοπική γεωγραφική ταυτότητα.
5. Ικανοποιεί τους σχεδιασμούς ΗΠΑ και ΕΕ για ευνοϊκή κατάσταση πραγμάτων στην περιοχή χωρίς ύπαρξη εστιών αναταραχής από τις οποίες ενδέχεται να επωφεληθεί η Ρωσία.

Η υπάρχουσα χρήση του όρου «Μακεδονία», πέραν του ό,τι θα νομιμοποιούσε μια ιστορική ανακρίβεια, θα συναντούσε μικρή εσωτερική

⁵ Κουσκουβέλης Η., 2005, *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Δ' έκδοση, εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, σελ.292

νομιμοποίηση εντός Ελλάδος και θα δημιουργούσε προηγούμενο διεκδικήσεων και άλλων περιοχών της ελληνικής επικράτειας. Ήδη η Αλβανία και η Τουρκία μιλούν για Τσάμηδες και Τούρκους Μουσουλμάνους αντίστοιχα. Μια κατευναστική στάση απέναντι στην ΠΓΔΜ θα έδινε την εικόνα της ενδοτικότητας, πράγμα που πρέπει να αποφευχθεί διότι μπορεί να επιφέρει περαιτέρω αμφισβητήσεις και διεκδικήσεις εδαφών εις βάρος μας. Οι σύνθετοι όροι «Άνω Μακεδονία», ή «Νέα Μακεδονία» που ακούγεται ότι έχουν τεθεί ως υποψήφιος ονομασίες, ουσιαστικά δεν προσφέρουν πολλά διότι δημιουργούν συνειρμούς με την Μακεδονία και σε συνδυασμό με το αλυτρωτικό όραμα απλώς διαιωνίζει την διαμάχη.

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

Πως θα μπορούσαν όλα αυτά να μετουσιωθούν σε διαπραγματευτική στρατηγική για τις επερχόμενες συνομιλίες;

Σε μια διαπραγμάτευση οι αρχικές θέσεις των δυο πλευρών αποτελούν και τα δυο «σημεία αναφοράς ή αγκίστρωσης» (reservation ή anchor points). Η απόσταση ανάμεσα τους είναι η «ζώνη διαπραγμάτευσης» (bargaining zone)⁶. Κάθε πλευρά έχει τον βασικό (aspiration) και ενδεχομένως εναλλακτικούς στόχους, ενώ έχει εκπονήσει και τις διάφορες εναλλακτικές για την περίπτωση της μη επίτευξης συμφωνίας, εκ των οποίων η βέλτιστη καλείται BATNA (Best Alternative to a Negotiated Agreement)⁷. Το περιθώριο λοιπόν που έχει ο κάθε διαπραγματευόμενος για να ελιχθεί βρίσκεται μεταξύ της αρχικής πρότασης και της BATNA που θα αποτελεί και την κόκκινη γραμμή της διαπραγμάτευσης. Άρα η ιδανική στρατηγική για μια διαπραγμάτευση έγκειται στις προσπάθειες των εμπλεκόμενων να «σύρουν» την πρόταση του άλλου μέσα στο δικό τους διαπραγματευτικό περιθώριο, ταυτίζοντας το με την ζώνη διαπραγμάτευσης και κατόπιν να προτείνουν τον δικό τους στόχο (βασικό ή εναλλακτικούς) ως τη βέλτιστη, δικαιότερη και ηθικότερη λύση, δίνοντας δηλαδή μεγάλη «κατανομή πλεονάσματος» (surplus allocation)⁸. Αυτό γίνεται είτε με μια ενισχυμένη αρχική πρόταση, δηλ. τον βασικό στόχο με διάφορες επιμέρους θέσεις που αποτελούν «προστιθέμενες αξίες», είτε με την υποβάθμιση της αντίπαλης αρχικής θέσης μέσω χρήσης καταλλήλων δεδομένων, πληροφοριών και τακτικών⁹. Η προσέγγιση μεταξύ των δυο πλευρών θα μπορούσε να γίνει με πολύ προσεκτική «θυσία» των προστιθέμενων αξιών προκειμένου να φτάσουμε στον στόχο, βασισμένο στην αρχή της αμοιβαίας ανταπόδοσης (tit for tat).

⁶ Korobkin R., 2009, *Negotiation: Theory and Practice*, second edition, Aspen Publishers Inc, New York, σελ. 17

⁷ Στο ίδιο, σελ.28

⁸ Στο ίδιο, σελ.17

⁹ Στο ίδιο, σελ.130-135

Η γεωπολιτική ανάλυση που προηγήθηκε μας προσφέρει τον κύριο όγκο των στοιχείων που ζητούμε. Μια ελληνική διαπραγματευτική στρατηγική θα μπορούσε να βασίζεται στα ακόλουθα στοιχεία:

1. Βασικός διαπραγματευτικός στόχος: Ομόσπονδο κράτος με το όνομα Vardarska έναντι όλων (erga omnes) και συστατικές τοπικές εθνικές ταυτότητες με διοικητική αυτονομία την Αλβανική, την Σλαβομακεδονική και την Μουσουλμανική ως μειονότητα. Συγχρόνως, αποκήρυξη «μακεδονικού» ιδεολογήματος και αλλαγή συντάγματος και συστήματος παιδείας. Εναλλακτικός στόχος, θα μπορούσε να είναι και σύνθετη ονομασία με παράγωγο του γεωγραφικού όρου Vardarska έναντι όλων.
2. Αρχική θέση: Ο βασικός διαπραγματευτικός στόχος χωρίς την πρόβλεψη για συστατικές εθνικές ταυτότητες, προσαυξημένη όμως με την αναγνώριση της Ελληνικής μειονότητας στη βάση του Διεθνούς Δικαίου και των διεθνών πρακτικών, καταγγελία και αποκήρυξη εκ μέρους των Σκοπίων όσων οργανώσεων υποστηρίζουν το «μακεδονικό» ιδεολόγημα. Η «θυσία» της μειονότητας κατά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων, θα μπορεί να αναπληρωθεί ευκολότερα εάν επιτευχθεί η BATNA.
3. BATNA: Η λεγόμενη γραμμή του Βουκουρεστίου (σύνθετη ονομασία με γεωγραφικό προσδιορισμό). Με άλλα λόγια, η μη-λύση εφόσον η πρόταση αυτή είχε απορριφθεί στις διαπραγματεύσεις του 2008.
4. Πιθανές προστιθέμενες αξίες και επιχειρήματα/πληροφορίες προς αξιοποίηση: α) το αλυτρωτικό όραμα της ΠΓΔΜ, β) η παραχάραξη της ιστορίας της Μακεδονίας και τα συντριπτικά ιστορικά τεκμήρια για την χάλκευση της, γ) η εντεινόμενη εσωτερική αστάθεια στο γειτονικό κρατίδιο μεταξύ των εθνικών ομάδων, δ) η καταπίεση εντός της ΠΓΔΜ όσων δεν δέχονται το «μακεδονικό» αφήγημα, συμπεριλαμβανομένων και των Ελληνικών πληθυσμών, ε) χρήση της ιδιότητας μέλους ΕΕ και NATO για άσκηση πίεσης με αντάλλαγμα την υποστήριξη στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, στ) η δημιουργία τοπικών εθνικών ταυτοτήτων εντός του ομόσπονδου κρατιδίου, ζ) η καταστράγγιση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας του 1995 από πλευράς ΠΓΔΜ (σωβινιστικό παραλήρημα), η) προσφορές για συνεργασία σε θέματα όπως η παιδεία, η άμυνα, κλπ με απώτερο σκοπό την απαγκίστρωση από οποιαδήποτε τουρκική ή άλλη επιρροή και τυχόν αναγνώριση αυτοκέφαλης ορθόδοξης Αρχιεπισκοπής στα πρότυπα της Ελληνικής Εκκλησίας, θ) δημιουργία και υλοποίηση Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης στη βάση αναγνώρισης της καλής θέλησης της κυβέρνησης της ΠΓΔΜ, ι) ικανοποίηση της θέσης Νίμιτς για ύπαρξη του όρου «Μακεδονία», έστω και ως τοπική

προσδιοριστική ταυτότητα, ια) το πάνδημο συλλαλητήριο της 21^{ης} Ιανουαρίου στη Θεσσαλονίκη.

Από την άλλη πλευρά, ο βασικός στόχος της ΠΓΔΜ είναι η πλήρης αναγνώριση με το συνταγματικό της όνομα (Δημοκρατία της «Μακεδονίας») ενώ η κόκκινη γραμμή της θα μπορούσε να είναι η Ενδιάμεση Συμφωνία. Μια πιθανή αρχική θέση θα μπορούσε να είναι πλήρης αναγνώριση προσαυξημένη με πλήρη αναγνώριση «μακεδονικής» μειονότητας στην Ελλάδα με ό,τι αυτό συνεπάγεται. BATNA αποτελεί η μη-λύση (όπως και για την Ελληνική πλευρά), ενώ εναλλακτικό στόχο ο οποίος ταυτίζεται με την κόκκινη γραμμή είναι η σύνθετη ονομασία χωρίς αλλαγή συντάγματος. Πιθανές προστιθέμενες αξίες ή πληροφορίες-επιχειρήματα θα ήταν η αναγνώριση από μεγάλο αριθμό (συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Ρωσίας) του συνταγματικού ονόματος και το δοκιμασμένο εδώ και 25 χρόνια παιχνίδι επίρριψης ευθυνών (blame game) στην Ελλάδα για την υφαρπαγή της ιστορικής τους κληρονομιάς, την αστάθεια λόγω της μη αναγνώρισης και την αποστέρηση του δικαιώματος εισδοχής στο NATO και την Ε.Ε. Επιπλέον ένα χρησιμοποιούμενο τέχνασμα είναι η παραχώρηση «συνιδιοκτησίας» ιστορικής κληρονομιάς όπως η δήλωση Ζάεφ ότι Ελλάδα και ΠΓΔΜ μοιράζονται τον Μέγα Αλέξανδρο¹⁰.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Επί του παρόντος είναι πολύ δύσκολο για την ΠΓΔΜ να απεμπολήσει την «συγκολλητική ουσία» του πλειοψηφούντος σλαβόφωνου πληθυσμού της χώρας, ο οποίος γαλουχείται με το «Μακεδονικό» ιδεολόγημα ήδη από την αρχή του Ψυχρού Πολέμου και το θεωρεί την μόνη αποδεκτή ιστορική αλήθεια. Επιπλέον, η κοινή BATNA των δυο πλευρών προσφέρει ασφαλές καταφύγιο από τους κινδύνους μιας συμφωνίας που ενδεχομένως να συναντούσε τεράστιες αντιδράσεις στο εσωτερικό των δυο χωρών.

Οι παράμετροι αυτοί προδιαγράφουν άλλη μια ατελέσφορη διαπραγματευτική προσπάθεια. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ο ελληνικός διαπραγματευτικός στόχος που αναλύθηκε πιο πάνω δεν είναι εφικτός. Με την κατάλληλη στρατηγική και επιμονή είναι δυνατόν να μπορέσει να γίνει αποδεκτός και υλοποιήσιμος. Η μη-λύση θα μπορεί να αποβεί χρήσιμη στο μέτρο της εξαγοράς χρόνου για την υλοποίηση μιας στρατηγικής που βαθμιαία θα καταστήσει την πρόταση ονομασίας που αναφέρεται σε αυτό το άρθρο ως ελκυστική.

¹⁰ CNN Greece, 2017, 'Σκόπια: Σκέψεις για αλλαγή ονομασίας του αεροδρομίου «Μέγας Αλέξανδρος»', 20/09/17, [online], διαθέσιμο στο <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/98259/skopia-skepseis-gia-allagi-onomasias-toy-aerodromiou-megas-alexandros> πρόσβαση 17/01/18

Η μεταψυχροπολεμική εμπειρία με της ισλαμιστικής τρομοκρατίας, αλλά και της ελληνικής «επίθεσης φιλίας» στην ΠΓΔΜ μετά την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας¹¹ έδειξε ότι οι υλικές παροχές έχουν τα αντίθετα αποτελέσματα εάν προηγουμένως δεν έχουν αλλάξει «οι καρδιές και τα μυαλά» των εμπλεκομένων (για να θυμηθούμε και την φράση του Γάλλου Στρατηγού Λυωταί¹²).

Η διαμάχη με την ΠΓΔΜ διεξάγεται εντός ενός ειρηνικού και διπλωματικού πλαισίου. Άρα ανοίγεται ένας λαμπρός δρόμος για μια ελληνική εφαρμογή ήπιας ισχύος. Οι πυλώνες αυτής θα είναι η Δημόσια, η Πολιτιστική Διπλωματία, το Διεθνές Δίκαιο και το Πολιτικό Μάρκετινγκ.

Ο πρώτος αποδέκτης αυτής της ήπιας ισχύος δεν θα είναι άλλος από τους ίδιους τους πολίτες της ΠΓΔΜ, και ειδικά τους νέους. Ακολουθώντας το παράδειγμα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών που φιλοξένησε φοιτητές από Πανεπιστήμιο των Σκοπίων τον Οκτώβριο του 2017, θα μπορούσαν να οργανωθούν αντίστοιχες επισκέψεις, προβολή των ελληνικών θέσεων και τεκμηρίων για την ιστορική αλήθεια μαζί με το μήνυμα για συνεργασία εφόσον δεν υπάρχουν εδαφικές αξιώσεις βασισμένες σε χαλκευμένη ιστορία. Προοδευτικά, η προβολή των θέσεων αυτών στη βάση της συνεργασίας, της ειρήνης και της σταθερότητας θα μπορούσε να προβληθεί και στο εσωτερικό του γειτονικού κρατιδίου. Μακροπρόθεσμα, μια εκστρατεία προβολής της Ελλάδος θα ολοκλήρωνε την απόπειρα μεταστροφής του αρνητικού κλίματος και της ηπιότερης αντιμετώπισης από τον λαό και τον πολιτειακό μηχανισμό της ΠΓΔΜ.

Πέρα από το εσωτερικό της ΠΓΔΜ, προβολή των ελληνικών θέσεων, των σκοπιανών αλυτρωτισμών, αλλά και της πρόθεσης για ειρήνη και συνεργασία εφόσον αυτοί αρθούν, θα μπορούσε να σημειωθεί σε τα διπλωματικά και πανεπιστημιακά ιδρύματα παγκοσμίως. Πολύτιμος αρωγός μιας τέτοιας προσπάθειας θα μπορούσαν να σταθούν οι καθηγητές Ελληνικών Σπουδών Γλώσσας και Ιστορίας, καθώς και οι οργανώσεις της Διασποράς.

Στη σφαίρα της Δημόσιας Διπλωματίας, ο πρώτος στόχος είναι η κατάδειξη του αλυτρωτικού οράματος και του πόσο επικίνδυνο θα μπορούσε να αποβεί εάν το γειτονικό κρατίδιο έμπαινε υπό τη σκέπη ενός νέου «Τίτο». Επίσης, ανάλογα με τους αποδέκτες, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν

¹¹ Νίκας Χ., 2003, 'Οι Επιπτώσεις της Ενδιάμεσης Συμφωνίας Ελλάδας-ΠΓΔΜ στις οικονομικές τους σχέσεις', στο *Αθήνα-Σκόπια: Η Επτάχρονη Συμβίωση (1995-2002)*, επιμ. Κωφός Ε., Βλασσίδης Β., Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 122.

¹² Πορτς Ντ., 2004, 'Μπουζώ, Γκαλιενί, Λυωταί: Η ανάπτυξη των γαλλικών αποικιακών πολέμων', στο Paret P. (επιμ.), *Οι Δημιουργοί της Σύγχρονης Στρατηγικής*, μτφ. Κατσάνης Ε., εκδόσεις Τουρίκη, Αθήνα, σελ. 467

κατά περίπτωση αντίστοιχα ιστορικά παραδείγματα ή δηλώσεις υπουργών, ηγετών, κλπ. Για παράδειγμα, μια εκστρατεία Δημόσιας Διπλωματίας στις ΗΠΑ θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι δηλώσεις του Υπουργού Εξωτερικών κατά τις προεδρίες Ρούζβελτ και Τρούμαν, Ε. Στετίνιους, ο οποίος σε τηλεγράφημα του Αμερικανικού ΥΠΕΞ υποστήριξε πως «Η (αμερικανική) Κυβέρνηση θεωρεί ότι αναφορές του τύπου μακεδονικό «έθνος», μακεδονική «Μητέρα Πατρίδα» ή μακεδονική «εθνική συνείδηση» αποτελούν αδικαιολόγητη δημαγωγία που δεν αντικατοπτρίζει καμία πολιτική πραγματικότητα και βλέπει σε αυτές την αναγέννηση ενός πιθανού μανδύα που θα υποκρύπτει επιθετικές βλέψεις εναντίον της Ελλάδας»¹³. Επίσης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και ιστορική αναλογία με την Κούβα το 1963, δηλαδή ένα λιγότερο ισχυρό κράτος που θα αποτελέσει απειλή για την εθνική ασφάλεια εάν τεθεί υπό την προστασία μιας αναθεωρητικής δύναμης είτε εντός, είτε εκτός NATO...

Εξίσου σημαντική είναι και η απάντηση σε οποιαδήποτε πρόκληση της ΠΓΔΜ, σε επίπεδο Διεθνούς Δικαίου, όπως π.χ. θα μπορούσε να ήταν μια καταγγελία στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Τα τελευταία χρόνια, η χρήση νομικών κειμένων όπως το Διεθνές Δίκαιο με σκοπό την διπλωματική κατατριβή του αντιπάλου¹⁴ έχει καταστεί σημαντικό όπλο στις διεθνείς διενέξεις και ονομάζεται Lawfare (σύντμηση των λέξεων Law και Warfare). Αξιοποιώντας λοιπόν το Διεθνές Δίκαιο και τις Διεθνείς Συμβάσεις θα μπορούσε η Ελλάδα να απαντήσει τεκμηριωμένα σε οποιαδήποτε πρόκληση, αξιοποιώντας παράλληλα αυτές τις νίκες ως απόδειξη της ορθότητας των επιχειρημάτων της.

Το Πολιτικό Μάρκετινγκ αφορά την δημιουργία και διατήρηση μιας μακροπρόθεσμης θετικής εικόνας για τη χώρα, σε συνδυασμό με τη βραχυπρόθεσμη μετάδοση μηνυμάτων για τα θέματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης¹⁵. Αξιοποιεί όλες τις προαναφερθείσες εκφάνσεις Διπλωματίας και μέσω προβολής σε μέσα επικοινωνίας και κοινωνικής δικτύωσης, δημιουργίας πλέγματος σχέσεων με πολιτειακούς παράγοντες (το περίφημο lobbying) και σχέσεων με άλλους διπλωμάτες (είτε πρεσβειών, είτε διεθνών οργανισμών).

Η ουσία του Πολιτικού Μάρκετινγκ είναι ότι οι συμφωνίες κλείνονται στους διαδρόμους και στα «πηγαδάκια» και όχι στις αίθουσες διαβουλεύσεων. Ειδικά για τον Μακεδονικό, οι πυλώνες ενός ελληνικού Πολιτικού Μάρκετινγκ

¹³ <http://www.mfa.gr/to-zitima-tou-onomatos-tis-pgdm/>

¹⁴ Falk R., 2015, 'Positive and Negative Forms of 'Lawfare'', *Foreign Policy Journal*, 24/02/15, [online], διαθέσιμο στο <https://www.foreignpolicyjournal.com/2015/02/24/positive-and-negative-forms-of-lawfare/>, πρόσβαση 21/01/18

¹⁵ Θεοδωρακόπουλος Π., 1999, *Πολιτικό Μάρκετινγκ, Λόμπι και Διπλωματία*, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ.34

θα μπορούσαν να είναι η προβολή της πρότασης για μετονομασία της ΠΓΔΜ σε Vardarska, που ανταποκρίνεται σε γεωπολιτικά δεδομένα (άρα με μεγαλύτερες πιθανότητες ευόδωσης), η ανάδειξη της Ελλάδος ως φορέα ασφάλειας ειρήνης και συνεργασίας στα Βαλκάνια και οι αλυτρωτισμοί του «Μακεδονικού» ιδεολογήματος. Η διοχέτευση αυτής της εικόνας μέσω του lobbying στους κατάλληλους θεσμικούς αποδέκτες των χωρών στις οποίες δραστηριοποιείται η Ελληνική Διπλωματία, θα πρέπει να είναι το επόμενο βήμα. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να αναστραφεί το τυχόν αρνητικό κλίμα και οι ελληνικές θέσεις να αντιμετωπιστούν ως αξιόπιστες και ελκυστικές για την σταθερότητα της περιοχής.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι εύκολες λύσεις σε ένα ζήτημα όπως το Νέο Μακεδονικό (Σκοπιανό) είναι ουτοπικές. Τυχόν εκχώρηση του όρου «Μακεδονία» χωρίς προηγουμένως να έχει αποκοπεί από οποιονδήποτε εθνικό προσδιορισμό δημιουργεί κινδύνους μετατροπής της ΠΓΔΜ σε «δούρειο ίππο» ενός νέου «Τίτο» για περαιτέρω απονομιμοποίηση της Ελληνικής κυριαρχίας και διεκδίκηση εδαφών. Επιπλέον, το ασταθές κράτος της ΠΓΔΜ μπαίνοντας στην Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ, προσθέτει περισσότερα προβλήματα στην συνοχή των οργανισμών αυτών λόγω ακριβώς της αστάθειας του και του αλυτρωτικού οράματος.

Η γεωγραφία δείχνει τον δρόμο: ο ποταμός Αξιός να χρησιμοποιηθεί ως σημείο αναφοράς. Ομόσπονδο κράτος με όνομα Vardarska και τοπικές αυτοδιοικούμενες ομάδες απαλλαγμένες από αλυτρωτικά οράματα και χαλκευμένες ιστορικές ταυτότητες. Εάν κινηθούμε σωστά στο διπλωματικό πεδίο τότε ο χρόνος μπορεί να λειτουργήσει υπέρ μας, καθιστώντας την παραπάνω διαπραγματευτική πρόταση την πλέον κατάλληλη για δημιουργία κλίματος σταθερότητας στην περιοχή.

Η αστάθεια εντός της ΠΓΔΜ σε συνδυασμό με την απεμπόληση του «Μακεδονικού» ιδεολογήματος, είναι πιθανό να φέρει την κατάρρευση του κρατιδίου. Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση η έκταση του κρατιδίου θα αποτελέσει μήλον της έριδος μεταξύ Αλβανίας, Βουλγαρίας και Σερβίας, δημιουργώντας για την Ελλάδα μια ευκαιρία για διαμεσολάβηση και δημιουργία μιας ευνοϊκής κατάστασης πραγμάτων στην περιοχή. Απαιτείται ενεργητικότητα και προνοητικότητα εκ μέρους μας. Όπως έγραψε και ο Ίων Δραγούμης: «Να ξέρετε πως αν τρέξουμε να σώσουμε την Μακεδονία, η Μακεδονία θα μας σώση...Αν τρέξουμε να σώσουμε τη Μακεδονία εμείς θα σωθούμε!»¹⁶

¹⁶ Δραγούμης Ι., 2005, *Μαρτύρων και Ηρώων Αίμα*, εκδόσεις Πελεκάνος, Αθήνα, σελ.7